PLVTARCHI
CHAERONEI PRO NOBILITATE LI= BRI FRAGMEN= TVM.

ARNOLDO FERRONO
Burdegalenſi regio Conſi-
liario interprete.

AD

MARGARITAM VALE-
ſiam, Henrici regis Franciæ ſo-
rorem, Biturigum
ducem.

LVGDVNI, APVD SEB.
GRYPHIVM,
1556.

MARGVERITAE VALESIAE HEROINAE ARNOLDVS FERRONVS S. D.

INter mille neces, duriq́; incommoda belli,
Quis putet Aonias poſſe iuuare deas?
Me Regina iuuant.

SIT enim hæc tui nominis cōpellatio ueriſsima,dum te Rēgiam prolem, Regno omnes digniſsimā fatētur: præſertim ſtudioſi omnes,qui mirabiliter fauemus dignitati tuæ,quā ſtudiorum prouehendorū cauſſà (ſi quid accedere poteſt ad ſummū erga te ſtudium incredibilemq́; uoluntatē) iampridem geſtimus cumulatā omni ornamentorū genere & uidere,& uenerari.Ego autem etſi nemini concedam, priores ut ſerat partes, in te obſeruanda & colenda, denuntiationem tamen beneuolentiæ huius, cur tandiu diſtulerim,uolui ſuauiſsimi Poëtæ uerſibus declarare. Quod enim tempus tranquillitati ſtudiorum meorum reſeruaram, id tanta mole agitatum eſt mo-

leſtiarum, qua domeſticis naufragijs, qua publica calamitate, qua acerbiſsima peſte graſſante, omnia ut iam ita affecta, imminuta, debilitata, haberentur deleta ut conuulſa, extinctaq; uiderentur: uixq; reditus ad uetera ſtudia excolenda pateret: ut autem primùm patuit, hortante Godofredo Calmontio politiſsimo homine, ibiq; deditiſsimo, diſquirere cœpi ut tua dignitate non indignum aliquid tibi è ueteri philoſophia offerrē, cuius ſtudia iampridem renouanda nobis exiſtimauimus, ut & ingenium curis hiſce releuaretur, & oblectaremus homines ab ijs non abhorrentes qua re cumq; tandem poſſemus. Hoc autem tempore offerimus Plutarchi Chæronei libellum, magna cura conſcriptum in obtrectatores nobilitatis. Cui enim patrociniũ nobilitatis potius quàm tibi deferendum putarē, prorſus habui neminē, quæ nobis Paulinas, Sulpitias, Teleſillas, Eurycleasq; refers: cuius modeſtia ſummaq; potius eruditio, non ſolùm notiſsima eſt ſtudioſis, ſed etiam admirabilis ſæpe doctis uiſa eſt. Accidit autē olim cōmentantibus hæc nobis riſu res nō indigna: familiaris eñ meus, unus ex ijs qui militiã ſequũtur, cũ uideret

Plutarchi librũ pro nobilitate,excãdeſcere cœpit. Diuûm hominũq; fidẽ implorare, rogare ubi illud eſſet ſcelus,ubi ſemiſsis homo, ubi ſimiolus, qui ſic in nobilitatẽ inueheretur:uix erat cõpos animi,ita ardebat iracũndia,referret ut uultu ipſo & uerbis è ueteri comœdia iratũ hominẽ, qui ipſum ſe extincturũ minatur,primũ qui illud produxit ſcelus:tũ autẽ illum ipſum obtrectatorem nobilitatis(inquiebat)uah quibus lacerarẽ modis? Sublimem mediũ arriperẽ, & capite primũ in terrã ſtatuerẽ,ipſi eriperem oculos,poſt hæc præcipitẽ darẽ: cæteros ruerẽ,agerẽ,raperẽ,tunderẽ,& proſternerẽ: reliquias omniũ ſanie delibutas diu uexarẽ,ſaxa ſpargerẽ tabo & atro ſanguine. Ridet ille nobilitatẽ uerbo? At ego cupio hũc gladio ἀντιμυκτηρίσαι? quid quæris?uix tandẽ ad ſe redijt, uix placare hominẽ potui,cùm docerẽ nõ ita philoſophorũ diſsidentes ſentẽtias gladio eſſe dirimẽdas, illis potius uerbis, DISSEREBANT. EGO CONTRA NEGABAM. In mentẽ tum mihi uenit Lucij Gellij hominis non mali, de quo nõ infacetũ illud, & à multis ſæpe cauillo impetitũ relatũ eſt. Cũ proconſul Athenas ueniſſet,Philoſophos domũ ad ſe

euocaſſe,ſtoicos,Academicos,Cyrenaicos Epicureos, Peripateticos, hisq; authorem fuiſſe,ne ita pro dogmatibus ſuis cõtenderẽt:æquũ eſſe tandẽ aliqñ litium aliquẽ facerent finẽ:ſi paululũ de iure ſuo remittere unuſquiſq; uolet,poſſe hæc cõciliari docebat, operã ſe illis ſuã deferre qua ſæpe Romæ diſſentientes etiã de rebus grauiſsimis arbiter cõciliaſſet. Acutũ hominẽ qui Philoſophorũ cõtentiones ad forũ arbitriũq; reuocaret. Atqui nõ tã benè cũ rebus humanis agitur, ut meliora quæ ſint pluribus placeãt. Eſt omnino cõtentionũ Philoſophicarũ,quã forenſiũ alter exitus:ut qui uictus ſit,melior peritiorq; euadat:qui uicit, modeſtior & diligẽtior.Neq; uerò in tanto unquã honore philoſophia fuiſſet,niſi peritiſsimorũ diſceptatiõibus diſsẽſionibusq; uiguiſſet.Paucis hæc cõtẽta iudicibus,multitudinẽ cõſulto auerſatur. Sed hęc alterius ſunt tẽporis. Tu uelim ut ſoles humanitate tua litteras tueare:ego quæ ad tua ornamẽta eximiũq; erga eas animũ pertinere uidebo,omnia,ignotáne ſint poſteritati(ſi quid poſſunt mea ſcripta,) dabo operã : quæ cũ exequar,humanitatẽ tuã erga litteratos æmulabor,Beneficia non aſſequar. Vale.

PLVTARCHI CHAERONEI PRO NOBILITATE LIBRI FRAGMENTVM.

ARNOLDO FERRONO Burdegalenſi Regio Conſiliario interprete.

N I H I L *eſt minus probabile, quã ea calumnia Sophiſtarum, qua utuntur in nobilitatem: quippe qui res propoſitas omnium oculis & peruagatas non uident, nec expendunt. Ad initus equarum, equi nobiles: ad canum congreſſus quæ catuliunt, generoſi canes emuntur & uſurpantur: ad uites, oleas, cæteraſq; arbores propagandas, optimæ uiuiradices deliguntur: hominis tamen nobilitatem nihil momenti ad ſpem poſteritatis moreſq; filiorũ afferre*

existimant. Neque intereſſe quicquam ſibi perſuadent, utrum Barbaris, an Græcis parentibus uitam debeas: neque cenſent arcana quædam primordia uirtutis & igniculos in ortu cuiuſque ſpargi ut Telemacho uirtus impreſſa fuit Vlyſsis quod inſigni admodum uerbo Poëta deſignauit:

–Infuſum nobile Patris Robur.

Nempe indicans, unà cum uitæ ſemine ijs, quorum quaſi ſtillæ non ita multæ influxerunt, uirtutis emolumenta et incitamenta in quemq; delabi.

Laudatur ab Homero Neſtor multis nominibus, & tamen prior hæc illius laus.

-Neleïo ſanguine creti.

Et Agamemnon Vlyßem compellans,

Diue Iouis Laërtiadæ ſate ſanguine magni.

Narrat idem alium ab alto Meneo genitum, & alium Strophio genitum, & alium magno Dolopione ſatum. Et ſæpe Dardanidas uocat claro è ſanguine natos, Docoona potenti Pergaſo genitum, & alios natos genitore Dyocleo.

Cui genus Alpheo Pylios qui gurgite campos Influit. Et alium Amynto genitum. Rurſus alium è Selago, alium diuino Mentore, alium ſanguine natum Tryntæi, alium Agenore natum. Idomenæum ad Deiphobum hæc facit loquentem,

Aſpicies qualis ueniat Ioue natus in armis:

Vnde

Vnde ſatus Minos, qui Deucaliona parentem.
Edidit illuſtrem.

Suum quoq; Achillem ſanguine ſatum Pelei dicit: & Aeneam ſatum ſanguine Priami, quem ſic fecit alloquentem Achillem:

Vide tuũ genus, unde meum, primiq́; parentes,
Scimus ab antiquis: neq; enim cognouimus illos.
Te perhibent claro Pelei de ſanguine natum
Diua parens Thetis eſt. Sed nobis inclyta ſurgit
Magnanimi Anchiſæ & Veneris materna propago.

Eodem quoque loco: quid enim nocuerit plura referre?

A Ioue progenies, nobis Ioue Dardanus ortus,
Vrbem Dardaniam qui condidit: Ilion ingens
Nondum erat, in magnis habitabant uallibus Idæ.
Venit Erichthonius poſt te, tua Dardane proles,
Ante alios præſtans opibus: ter mille uagantes
Qui paſcebat equas, lambenteſq́; ubera pullos.
Concupit has Boreas, faciemq́; imitatus equinã
Nigricomas ſectatur equas, uotoq́; potitur
Vernat ubi tellus, & florida paſcua: nati
Bis ſex alipedes Boreæ de ſemine, quorum
Quilibet intactæ ſegetis per ſumma uolaſſet
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas.

Vel mare per medium fluctu ſuſpenſus in ipſo
Ferret iter celeres, nec tingeret æquore plãtas.
Tros ab Erichthonia ſatus eſt de ſanguine Trois.
Ilus & Aſſaracus, ſimilisq; Deo Ganimedes
Egregius forma, raptus ſublimis in auras
A ſuperis cœlo poſitus diuûm inter honores,
Pulcher ut ante Iouem miſceret pocula menſis.
Laomedonta Ilus genuit, Priamum Laomedon,
Tithonum, Lampum, Clytiũ, fortẽ Hicetaonta.
Aſſaracus Capin, Anchiſen Capis: hinc ego natus,
Hinc mihi nobilitas, hinc ſurgũt nomina gẽtis.
Hectora rex Priamus genuit mortalibus iſtis.

Et ereptum ſibi uidens illum Achilles ait,

Incaſſum nec ſe Veneris de ſanguine natum
Iactabat. Priamus quoq; alium
Credo equidem ſanctos qui te genuere parẽtes.

Non opinor toties parentes, genus, nobilitatem, uates prudentiſsimus commemoraret, niſi ea inter laude res dignas numerandas exiſtimaſſet. Tyrteus hortaturus in prælium ſuos, Herculis inuicti progeniem dixit eos eſſe. Quoties apud Simonidem, Pindarum, Alcæum, Ibycum, Steſichorum, nobilitas maiorum commendatur? Quin & Plato gloriam parentum cùm magnum theſaurum ait eſſe, non ſe contemnere docet nobilitatem.

tatem. Horum eſſe proprium ait Philemon, ut in mortem ruant & bellum, non aliter atq; uictimæ. Quin neſcio quo pacto in ſummis Rerumpublicarum inclinationibus id accidiſſe uideas, ut hę ignobilibus rempublicam occupantibus acciderent. Demades à Philippo captus funeſta illa ad Chæroneam pugna, rogante Philippo, ubi eſſet nobilitas Athenienſium, ubi Cecropidarum illud genus, ubi robur. Tu quidem, ait, agnoſceres Rex urbis robur, ſi Philippus Athenienſibus, Chares Macedonibus imperaret. forte enim tum Chares præfuerat. Quid igitur impudentius Alexide, qui cùm agricolam nobili militanti præferat, non agnoſcit quantum ſeruile opus ab herili differat. At nos quoq; ignobiles (inquit) militamus. Sed certè non eadem præmia utriſque, non idem ſemper animus, idem ardor: quin ſi uerum excutias non eadem alacritate parent ignobili qua nobili. Reuocas me ad uetuſta tempora? An ad Deucalionis? & ſi quæ à Chaldæis aut Aegyptijs uetuſtiora prodita ſunt? At hoc fuerit, ad rudem illam indigeſtamq; molem & primordia naſcentis ſeculi nos reuocare. Auctas urbes, conſitos agros, exculta uineta, nolis reuocare ad uetuſtatem illam inconditam: ita nec generoſum illum ſanguinem par fuerit reuocare ad initia

exornati mundi. Viſne igitur ad ea redeamus tempora quibus,ut ille ait,

Sectantem uideas qui errant per paſcua porcos
Ad Coracis ſaxū iuxta,fontemq́; Arethuſam.

Sed eo tèmpore deprehendes ſuum honorem delatum nobilitati. Inter paſtores educatus Romulus uides quo pacto Martium ſanguinem ſpirarit, uelut inſignia regni inter paſtores quoque affectans. Cyro quoque idem accidiſſe proditum eſt. Quando uerò ad Amaſis peluim me reuocas: age uerò loquentem Herodotum audiamus, aut forte deprauantem Amaſim & contaminantem regium faſtigium. Sed quando ita uis, audiamus Herodotum : ille quidem ſic : Principio quidem regni Amaſin Aegyptij contempſerunt, nec in ulla magna & illuſtri parte duxerunt : quippe qui de plebe,non illuſtri loco natus eſſet. Poſt uerò calliditate quadam, non benignitate, eos ad ſe pellexit. Erant ei cùm aliæ diuitiæ innumeræ, tum peluis aurea, in qua ipſe omnesq́; conuiuæ ſemper pedes lauabant. Ex ea ſtatuam dei fecit, quam in clariſſimo urbis loco ſtatuit. Aegyptij uerò ad ſignum concurrentes, maxima id religione uenerabantur. Quod cùm Amaſis ex oppidanis & ciuibus comperiſſet, Aegyptios conuocauit, eisq́; expoſuit, ſimulachrum illud, quod

tum

tum colerent, ex ea pelui, in quam prius & uomerent, & meierent, & in qua pedes lauarent, eſſe factum. Similis (inquit) mei quæ peluis ratio eſt. Si enim antehac de plebe fui, at nunc certè (inquit) rex ſum ueſter. Atque ijs, ut ſe & colerent, & uererentur, imperauit. Hac quidem ratione Aegyptios conciliauit, ut æquo animo ſeruitutem ferrent. Si falsò hæc prodidit Herodotus, qualia u .nam nulla eſſent apud eum authorem, nihil eſt quod inde faceſſamus negotium nobilitati. Si uerè, nec ex Amaſis quidem unius ſimulatione & nefario in Deos facinore aucupanda ratio qua contemnamus nobilitatem. Imò per Iouem uidetur ille nobilitatis defenſor, qui contemptum docuerit Amaſin à ſuis, quòd illuſtri loco natus non eſſet: quin per ſimulationem nefariam modum cùm inuenit quo ſe colendum exhiberet ob plebeios natales rex contemptus: ſatis indicauit, ſi adfuiſſet nobilitas, nihil opus fuiſſe uana ea ſeductione & comparatione ex pelui ducta. Sed quando me quoque reuocas ad exordia Regnorum & Deiocen Medum rurſusq; tuum illum Herodotum ueluti umbonem undique opponis, excutiamus quoq; de Deioce illius ſcripta: enimuero ille ſic: Vir erat apud Medos ſapiens, cui nomen erat Deioces, Phaortei filius. Hic De-

ioces

ioces cùm tyrannidem affectaret, hæc gerebat. Cùm Medi in uicis habitarent, apud ſuos cùm antea in honore erat, tum ſtudioſe iuſtitiam æquitatemq; excolebat: eaque faciebat cùm magnæ iniuriæ in agro Medorum magnaque uis oriretur quòd ſciret ius iniuſtitiæ repugnare. Medi autem qui eandem Viciniam incolebant perſpecta Deiocis ſapientia & iuſtitia, ad eum de iure referebant. Is autem qui imperium affectaret, æquum ſe præbuit, ex quo ab omnibus ciuibus magnam eſt laudem conſecutus, ut in aliјs uicis cum Deiocem intelligerent unum eſſe qui æquitatem in iudicando ſeruaret, ij qui prius iniquis ſententijs condemnarentur, ultrò ad eum de controuerſijs ſuis & cauſis referent: poſtremò eo uno erant contenti nulli alij id permittentes. Vbi autem multitudo augebatur occurrentium, ex his qui reſciſſent æquè ferri iudicia, Deiocesq; perſpiceret in ſe unum omnia deuolui, deſijt eo lòco ſedere quo ius prius dicere ſolebat, neque iudicia facere uolebat. Neque enim aiebat ſibi eſſe utile ſi integros dies re familiari neglecta terminandis litibus uacaret. Cùm itaque patrarentur delicta, rapinæq; paßim per uicos impunitate maiore etiã quàm antea, accidit ut Medi habito concilio quo ſtatu eſſent res communes deliberarent. Mihi

quidem

quidem uidentur Deiocis amici præclariſsima uſi oratione. Si hoc uitæ genus, uiri Medi, ſemper ſequamur, in hoc agro noſtro diutius habitare non poſſumus. Itaque rex conſtituendus eſt nobis. Sic enim & ager æquitate conſtituetur, & ipſi nos ad opera conferemus, nec iniurijs prememur. Medis ut regi ſe ſubijciant hac perſuadet oratione. Cumq́ue ſtatim deliberarent, quem tandem regem conſtituerent, Deioces cùm ab omnibus laudatus & propoſitus eſſet, rex eſt conſtitutus: Enimuero Deioces ille tuus quid quæſo nobilitati detrahit? quid enim nobilitati honorificentius quàm à diuina illa æqui boni diſceptatione, æquitate, iuſtitiaq́; originem ſumpſiſſe? Nolo enim eò me perueniſſe putes, ut uirtutem cum ſola nudaq́; nobilitate conferam, ne illud iure audiam,

Iuppiter eripuit ſenſus de pectore Glauci,
Aurea Tytidæ qui amens mutauerit arma
Pro factis ex ære bouesq́; ualentia centum
Illis quæ fuerant bobus pendenda nouenis.

Sed tamen Herodoti ille Deioces, qui ius ex æquo bono dicit, cùm undique rapti æqui boni cupiditate ad eum omnes confluant, Regnum etiam deferant, Regno ſe digniſsimum & nobilitate oſtẽdit. Nec uerò regnum adeptus temporariam oſtendit fuiſſe ſimulationem iuſti æqui qui ius

quoque

quoque ſemper dixerit moderatiſſimè. Violentoſq́; & ſceleratos coërcuerit cum iudicia exerceret. Regnum etiam adeptus maiore authoritate. Nec negabo nobilitatem generis initia duxiſſe à uirtute, eadem fulciri, eiuſdem radijs illuſtrari. Nihili autem eam fieri moleſtè feram, quin potius digniſſimam eſſe quæ extollatur contendã, quiq́; uirtuti duci comitem nobilitatem adiunctam poſſederit iure præferri his, qui nobilitate generis deſtituantur profitebor. Ne me autem circunuenias uerbi ambiguitate, nobilitatẽ eam laudo, eam tueor, eam orno, quæ uirtus dicitur generis, quæ à maioribus ueluti per gradus ad nos delata, & auos proauoſq́; nobis in memoriam reuocat, & nos excitato eorum nomine ijs ſatos, notos illuſtreſq́; reddit. Non enim diſplicet Sapphus uerſus ſi hîc detorqueamus,

Opes citra uirtutis eximium decus
Domum malè incolunt: ſin has commiſceas,
Fœlicitas hinc ſumma bellè naſcitur.

Quin igitur, ais, tueris ipſe uirtute tibi partam nobilitatem? niſi enim tueare, deſinis id eſſe quod poſteri fuere: Enimuerò qui tuetur relictam à poſteris gloriam & uirtutem, ipſe quidem multis nominibus generoſus dici poteſt: ſi non tuetur, non ideo inceſſenda abigendaq́; nobilitas: non

minus

minus hercule quàm Muſica, aut Geometria, aut ius ciuile, aut Medicina, aut ars militaris, ſi inciderint in nequam hominem. Ita uides diutius non eſſe quod nos torqueamus, dum anxiè diſquirimus, cur ex antiquis opibus, aut uirtute antiqua, nobilitatem metiamur. Neque uerò, quem ſubinde ad has partes uocatis, Ariſtoteles tam iniquus æſtimator fuit nobilitatis, quàm illum facitis. Nam eius quidem hæc propemodum ſententia eſt in libris de Repub. tametſi aliud quærens eo loco incidat in hanc nobilitatis quæſtionem: Oſtendimus, alios ad libertatem, ad ſeruitutem alios inſtitui à natura: & illis quidem imperare, his obſequi, & par eſſe, & ad felicitatem humanam pertinere. Quòd autem ij qui in diuerſa abeunt, & omnem ſeruitutem indignam putant, non omnino abſurda ſentiant, hinc facile colligi poteſt: nam bifariam ſeruum ac ſeruitutem definimus, lege ſcilicet ac natura. Eſt autem lex, gentium conſenſus: quo ita ab omnibus ſancitum eſt, ut quæ bello capta ſunt, ea cedant uictoris mancipio. Hoc ius pleriq; legumlatores iniquæ rogationis accuſant: indignum putantes, quem uictum ac ſubactum in ſeruitutem eius abire, qui uiribus præſtet, & uim afferre poſsit. Quæ ſententia à multis ſapientũ aſſerta eſt, à multis item exploſa.

Huius uariationis cauſa eſt, quòd uirtus nixa potentia plurimum pollet, & quodammodo in reluctantes manum poteſt inijcere. Quicquid enim fortius ac præſtantius eſt, id alicuius boni prærogatiua uidetur excellere. Hinc latè illa peruaſit opinio, uim non longè abeſſe à uirtute. Sed in hoc uno quæſtionis nodus uerſatur, quòd iuſtum alij putant beneuolentia ſibi imperium parare: alij contrà, malunt eum qui uiribus præſtat uim ac dominatum exercere. Verùm inter diſsidentes ſententias animaduertendum eſt: eos qui negant uirtutem priorem præſidere ac dominari debere, nihil afferre ſe dignum, aut quod facile alijs poſsit perſuaderi, etſi ipſi ſibi uideantur nonnihil affine iuſtitiæ in medium afferre. Siquidem lex quid iuſtum & dicitur & putatur: lege autem introducta eſt ſeruitus, qua bello capta corpora uictori cedunt. Hanc itaque ſeruitutem iuſtam arbitrantur. Sed enim iuſtam & iniuſtam fateantur neceſſe eſt. Iuſtam quidem, ut propoſito ſeruiant: iniuſtam, ſi bellum iniuſtum, & ex iniquis cauſis ſuſceptum fuiſſe cõuincatur. Præterea quis tam amens qui ingenuum, & ſeruitute prorſus indignum, ſeruum dixerit? Sic enim & clariſsimis ortos natalibus, ſeruos eſſe contingat. Quin & ex ſeruitute in ſeruitutem relabi,

ſi aut rurſus capiantur, aut captiui iure belli ueneant. Licet ij ut ſuam tueantur ſententiam, huius fortunæ homines non ſeruos, ſed barbaros uocent. Sed hoc ferunt, inuiti ſuperiorem illam ſententiam aſſerunt: de qua diximus, non alios eſſe ſeruos, quàm eos, quibus ſeruitutem natura ingenuit, alioqui nulli omnino ſint ſerui. Hos autem ubique & perpetuò ſeruos eſſe fateri oportet: illos autem nuſquam & nunquam. Eadem fermè de nobilitate ſentiunt: Quoſdam ſcilicet eſſe nobiles, non domi tantùm, & quando ſuæ ſpontis ſunt: ſed ubiq;, etiam ſi per iniuriam fortunæ in ſeruitutem cadant. At barbaros domî tantùm eſſe nobiles. Ceu uerò quædam ſit ſimplex & abſoluta ſeruitus, quædam conditione præfinita. Ad quod Helena apud Theodectem uidetur alluſiſſe,

Prognatam utrinque me deorum ſanguine
Quis, oro, ſeruam iure nuncupauerit?

Cæterùm huius ſententiæ aſſertores ſeruum ac liberum, nobilem & ignobilem, non aliter uidentur, quàm uitio & uirtute definire: exiſtimantes ſic è bonis bonos, ex ingenuis ingenuos naſci, ueluti ex homine homines, ex feris feræ generantur. Quod ſanè perpetuum eſt naturæ inſtitutum, uerùm quod non ſemper ad exitũ poteſt perducere.

Tantum abeſt, ut nobilitati eo loco detraxerit

Ariſtoteles, ut eam extuliſſe uideatur. Primùm, dum oſtendit, iniquum eſſe ſi ita accidat, ut optimè nati & animi ſumme generoſi exiſtimationem adepti, ac nobiles, ſi fortè capti ueniant, ſerui ſint, atque numero mancipiorum teneantur. Hoc quidem ſi indignum ut nobiliſsimus uir oppreſſus bello aut ui ſeruiat, qui indignum eſſe ait non explodit nobilitatem. Deinde dum & diſtinctionem refert nobilium, & qui barbaris non alibi quàm nobilitatem domi concedunt, haud ſatis probat. Quin Theodectis Helena cumulo omni nobilitatem ornat ut utrinque cùm fuerit parens nobiliſsimus uerè nobiliſsimam uocet. Siquidem & Hermodorus iniquam controuerſiam natam ait, neque uerò indicio æquo, ac ne armis quidem ſatis finitam, fratrum eorum, quorum alter paternam, alter maternam nobilitatem præferebat. Denique ſatis oſtendit, non ſatis ſe eorum probare orationem, qui non alia quidem re quàm uirtute & uitio nobilem & obſcuro loco natum definiunt. Ex hominibus enim homo quamuis prodeat natura, tamen hos diſcerni. Alioqui ſi ex hominibus homines prodeuntes eodem loco, eodem numero habendi, nec uirtute quidem excellentiſsimus à ſceleratiſsimo & improbiſsimo differret. Id certè (ait) frequenter natura cupit, ſed

enim

enim perficere non poteſt. Quid autem prodeſt corrogata ex Ariſtotele teſtimonia in nobilitatem proferre, quem libro edito de Nobilitate, Nobilitatem laudaſſe ornaſſeq́; apertè uideamus, boniſq́; adnumeraſſe? Rurſus autem quando urges opponiſq́; eundem Ariſtotelem: age uerò exquiramus, an tantum labis ille nobilitati aſperſerit, quantum ipſe iactitas. Sic enim ille iiſdem in libris alio loco:

Dicat forſitan aliquis, propter cuiuſcunq; boni præſtantiam, etiamſi reliquis in rebus omnibus nullum ſit diſcrimen, nec ſint inter ſe diſsimiles, tamen oportere eſſe inæquabilem magiſtratuum diſtributionem. Differentibus enim aliud diuerſumq́; ius eſſe, pro cuiuſque eorum, quibus reddendum eſt, dignitate. Atqui ſi iſtud uerum eſt, iis qui colore & magnitudine, & quouis alio bono uincent, melior erit conditio, parsq́; maior earum rerum quæ diſtribuentur in ciuitate. An hoc uitium falſi non abditum eſt, ſed apparet in ſummo? Perſpicuum enim in aliis ſcientiis & facultatibus. Nam ſi tibicines arte ſimiles ſunt, nobilioribus genere danda non eſt amplior tibiarum conditio, nihilo doctius inflabunt tibias: ſed ei qui munere canendi cæteris præſtat, maior eſt inſtrumentorum exhibendus honos. Si quod dicitur à

nobis, nondum perſpicuum, id poſtea longius progredientibus dilucidum erit. Si quis excelleret arte tibiarum, multoq; inferior eſſet nobilitate uel pulchritudine, etſi utrunque bonum, nobilitatem dico & pulchritudinem, maius eſt quàm ars tibiarum, & id ex proportione & comparatione multo magis tibicinum artem, quàm tibicen ille canendi præſtantia reliquos ſuperat, tamen illi dandæ quæ excellunt tibiæ. Nam quod plus eſt diuitiarum nobilitatisq;, eo pertinere debet, ut ratio canendi ſit perfectior: at neutra res eò pertinet. Deinde hac ratione omne bonum cum omni bono eſſet conferendum. Etenim ſi qua magnitudo ut corporis excelleret, omnino magnitudo cum diuitijs atque libertate quadam æmulatione certaret. Et ita ſi plus haberet hic uirtutis, minus ille, & maior eſſet huius uirtute illius magnitudo, conferenda eſſent omnia. Si enim tanta magnitudo quanta eſt in uno, ſuperat tantũ uirtutis quantum in altero eſt, perſpicuum eſt eundem modum magnitudinis & uirtutis æquabilem eſſe. Quum autem iſtud eſſe non poßit, manifeſtum eſt in rebus ciuilibus nõ propter omnem inæquabilitatem de magiſtratibus ciues meritò contendere. Nam ſi alij tardi ſunt, alij celeres, non idcirco par eſt ut hi plus, illi minus accipiant ciuilium bonorum: ſed

in gym

in gymnicis certaminibus illorum contentio precium aufert. At ex quibus conſtat ciuitas, in ijs controuerſiam oboriri neceſſe eſt. Eſt igitur cur nobiles & liberi & diuites de honore contendāt, Ciues enim liberos eſſe, & ex cenſu in ærarium pecuniam ferre oportet. Non enim ſi pauperes tenuesq; ſint omnes aut ſerui, conſtet ciuitas. Atqui ſi his opus eſt, non eſt dubium quin & iuſtitia atq; bellica uirtute ſit opus, propterea quòd fieri non poteſt, ut illa ſi deſint, habitetur retineaturq; ciuitas. Veruntamen ſine prioribus ciuitas eſſe, ſine his pulchrè frequentari non poteſt. Vt ſit igitur ciuitas, aut hæc omnia, aut aliqua non iniuria de bono maiore contendunt. Vt autem benè uiuatur diſciplina: Virtusq;, quemadmodum prius eſt dictum, optimo iure de ampliore præmio certare poßit. Quòd igitur nec ex omnibus æquabilem capere partem debent ij qui tantùm in una aliqua re ſunt pares, nec inæquabilem qui in uno ſunt impares, neceſſe eſt eas respublicas in quibus ineſt hoc mali, à recta uia deflectere. Sed & anteà diximus ciues omneis iure quodammodo de cõmodis quæ ex ciuitate percipiuntur, contendere, abſoluto iure & ſimplici non omneis. Diuites quidẽ ſe dignos honore arbitrantur, quoniam illis eſt plus loci. Locus autem commune quiddam: præ-

terea in pactis conuentis ſæpius plus illorum fidei committitur. Quæſtionem afferunt etiam liberi & nobiles, quaſi ad eandem propè dignitatem accedant. Potius quidem ciues habendi genere illuſtriores, quã obſcuro loco nati. Nobilitati quiſq; domi exhibet honorẽ, quia ueriſimile eſt, ex melioribus prodire meliores. Nobilitas autem, uirtus generis eſt. Non aliter quoq; dicemus & uirtutẽ de principatu iure cõtendere. Nam uirtutem qua ſocietas humana continetur, dicimus eſſe iuſtitiã, quam aliæ neceſſariò comitantur omnes. Sed etiã plures ciues ſi cum paucioribus conferuntur, uidentur eſſe præponendi: etenim potentiores & ditiores melioresq́; ſunt, quandoquidem plures cũ paucioribus cõparãtur. An igitur ſi in una ciuitate eſſent omnes (dico bonos, & diuites, & nobiles, & aliam præterea ciuium multitudinem) an inquam ſi una eſſent, ambigetur quos oporteat imperare, an uerò dubium non erit? Certè in omni republica de qua mentionem fecimus, ambiguum iudicium nõ eſt quibus imperandi munus incumbat. Hæc ab illa differt imperantium diſcrimine, ut hæc quòd diuitum imperio conſtet, illa quòd uirorum bonorum, & eodem modo unaquæq; reliquarum. Veruntamen ſi uno & eodem tempore inſint hæc ordinum genera, quærunt quonam pa-

cto ſit

ꝺo ſit explicanda dirimendaq́; controuerſia, & cui imperium deferendum. Quòd ſi omnino pauci numero ſunt ij quibus eſt uirtus, quis erit modus explicandæ controuerſiæ? an paucitas cum munere & onere imperandi conferenda? poßint'ne pauci adminiſtrare ciuitatem, an tot numero præficiendi, ut ex illis efficiatur ciuitas? Atq; etiam dubitationis affertur aliquid in eos omneis qui de ciuitatis honoribus certant. Nam qui diuitijs itemq́; genere freti ſe dignos arbitrantur imperio, nullo iure ſuam cauſam defendere uidentur: quia ſi quis unus rurſus omnium ditißimus eſt, unum cæteris omnibus præeſſe debere eodem iure apertè oſtenditur. Eodem modo ſi quis nobilitate excelleret, unus imperaret omnibus ijs qui libertate freti de imperio contendunt. Sed & ciuitatibus quibus optimi præſunt, ſimilis forſan orietur de uirtute contentio. Nam ſi quis unus uir melior eſſet alijs qui probi in adminiſtratione reip. uerſantur, eodem iure cæteris eum præeſſe oporteret. Quum igitur multitudo, quia paucis eſt potentior, imperare debeat: ſi unus aut uno plures, ſed multitudine pauciores, reliquis eſſent potentiores, illi potius quã multitudo ſummæ rerum præeſſent. Sanè hæc omnia planum facere uidentur, nullum ex his rectè præſcriptum eſſe finem propter quem iſti uolunt

b 5 *imperare,*

imperare, & alios omneis à ſe regi. Certè enim in eos qui nomine uirtutis adminiſtrationi reip. præeſſe uolunt, itemq́; in eos qui diuitijs abundantes arrogant ſibi principatum, oſtendere poſſent ueram iuſtamq́; rationem ij qui in ciuitatibus numero plures ſunt.

*At enim his uerbis Ariſtoteles tantum abeſt ut detraxerit nobilitati, ut eam etiam ornarit. Bonum eſſe ait nobilitatem, quam ſi non ſemper præfert, nec planè eodem illo loco uirtutem. Tantum indicat improbare ſe abſurditatē eorum qui putant, ſecundum præcellentiam etſi in cæteris ſint æquales, neceſſe eſſe inæqualiter magiſtratus diſpartiri. Paribus in arte tibicinibus dandam negat prærogatiuam * fiſtularum & qui ſit nobilior, nihilo enim melius caneret: at his qui ea in arte ſuper excellunt. Quid enim eo loco nobilitas facit ad peritiam fiſtularum? Quin potius oſtendit opus eſſe ciuitati nobilibus, liberis, opulentis, & multo magis iuſtitia & uirtute bellica. Denique quid illud? num ſatis oſtendit nihilo hîc labefactatam nobilitatem? Cùm nobilitatē apud omnes in honore haberi ait, quaſi ueriſimile ſit ex melioribus ortos meliores: Quid igitur quæ conſenſu generis humani in precio habita eſt nobilitas, à nobis contemnitur, conuellitur, laceratur? Ac ne bilem*

**tibiarum, non fiſtularum*

bilem nobis moueas tam ſæpe accerſito illo tuo Ariſtotele, aut placita eius eſſe repudianda, aut bonis adnumerandam nobilitatem ut & opes, easq́; conducere ad uitam beatam negare non potes. Rurſus illud deblateras:

An non exiſtimamus omnes, ipſam nobilitatem in opibus, aut gloria, quam longi temporis progreſſus confirmauit, eſſe poſitam? Atqui neutrum horum eſt in poteſtate noſtra: ſed alterum fortunæ temeritati, alterum intemperijs hominũ eſt obnoxium. Itaque nobilitatis arrogans hoc nomen quod ut ſumamus animo, facit, à duabus rebus, quæ propriæ noſtrum non ſunt, perinde nec diuitiæ reddunt filios ei ſimiles qui illos procreauit: ſed qui natus ex uirtute fuerit, impreſſam animo ſuo gerit imaginem æqui & boni, quum ea ſola tranſmittatur à parentibus in liberos. Hæc demũ uera nobilitas eſt, morum ſimilitudo ſecundum iuſtitiam. Nunquid autem opulentia Midæ nobilior quàm Ariſtidis inopia? Tamen hic ne in ſepulchrum quidem ſumptum reliquit moriens, in rygi quicquid ſuppetebat facile uicẽ ſepulchri obijſſet. Verùm ſita non eſt in opibus nobilitas, (omnis autẽ improbitas ad inſtar ignis ferè eſt: nam utrunq; horum niſi alatur, euaneſcit & extinguitur.) Quid? Socratis ignobilitas, matre obſtetrice, Sta-

Verba ſunt Ariſtodemi in nobilitatem.

tuario patre, an non plus ueræ nobilitatis præſe tulit, quàm illa Sardanapali gloria? Ne uerò ne cenſeas nobiliorem Xerxen fuiſſe Cynægiro. Huic enim pro patria dimicanti manus amputata eſt: illæ uitæ præſidium fuga quæſiuit, & regni amplißimi gloriam mutauit cum turpitudine ſummæ timiditatis.

Ariſtodemo reſpondet.

Dicuntur iſta quidem magnificè. Nec uerò tam iniquus ſum æſtimator rerum ut nobilitatē unam committam cum uirtute aut opibus. Non faciam, non dicam. Et tamen nobilitatis uanum eße nomen tibi hercle non aßentiar. Non minus quidem, quàm & qui opes inanes & in mare præcipitandas ſuaſerit. Non ſunt ex nobis trophæi maiorum, non opes plerunq;, non aui, non proaui. Et tamen ijs excellentibus quem gaudere, ijs frui rectè meditantem opera uirtutis, nihil nocet ad uitam beatam: quin potius ſubſidia ſunt & inſtrumenta ſapientiæ, quæ ſi non fulciant uirtutem, hāc certè ornant. Non aliter quàm formoſæ uirgini ueſtis elegans dedecori minimè eſt: ornat etiam & fulcit, & neſcio quid decoris elegantiæq; affert pulchritudini naturæ. Ita nobilitas uirtutem ipſam quando admirabiliorem reddere non poteſt quum ipſa ſolis radijs illuſtrior ſit, tamen neſcio quid ſplēdoris & ornatus uirtutis ſtudioſo affert.

Quouſque

Quouſque autē Socratē Xerxi præferes? Quòd ſi Cyrus quæ in eum confert Xenophon Socraticus habuit, haud dubium quo potiora facta uerbis, quin eum Socrati etiam tuo iure præferas. Porrò Anacharſis cū ait, Apud Scythas barbari Athenienſes æquè atq; Scythæ apud Athenienſes. Non dicam ſcripſit nobilitati, at potius ſuis quemq; regionibus nobilem uideri oſtendit: nec tam facilè nationibus quantumuis exteris exprobari iurè ignobilitatem. Chryſippus autē eo libro quo æqualitatem demonſtrat uirtutum, quiſquilias, & ramenta nobilitatem uocat, Proinde nihil referre quo patre naſcare, generoſo an ignobili. Quid Stoicæ familiæ facilè principi reſpondeam quæris? Nempe quod de me audiſti dum ſæpe perorarem in Stoicorum illam porticum, illum Stoicum Lapitham, illum ex adamante compactum, non mirum ſi non agnoſcat nobilitatem: cui cùm pectus ſit haſta traiectum, parum tamen hæc ſe ſentire ait. Nihil hoc ad ſe pertinere, qui uelut ſtipes dolori non ſuccumbat, nullum habeat ſectus ſenſum. Porticus iſtius incolæ quid mirum ſi nobilitatem homini adimunt, qui amorem, miſericordiam, clementiam, reliquoſq; affectus à natura homini datos euellunt: Hi ſunt qui in medijs ignibus ſe conflagrare negāt, neq; medio in mari obrui ſe aquis. Ariſtodemus.

Naturæ

Naturæ ſcita iracundè à nobis pelli uolunt. Affectus fruſtra datos aſſerunt. Hi ſunt qui Pronœam illam anum ſagacem admodum uniuerſi huius parentem uocent: quam quæſo cur non ætate integra confinxerunt, cùm tantæ molis opificem credere nos uoluerunt? Sed hæc utcunq; ferri poterāt: cùm autē peculiares nobilitatis ſatellites irridet, arrogantiam, faſtum, uiolentiam, humani deniq; iuris contemptum, ſi quando obruti his ſunt nobiliſsimi aut Reges aut proceres, non agnoſcit. In pleroſq; ignobiles hæſiſſe eoſdem quoq; quos ſatellites nobilitatis procaci nomine uocat. Illorum hanc eſſe iram ait.

Innumeris quæ ſæua malis afflixit Achiuos,
Heroumq; animos tot fortis impulit orco
Membra minutatim quorum laniata moloſsis
Alitibusq; dedit.

Sed an ſolius Achillis talem ille iram putauit? An non fuit deterior aut Phalaridis, aut Agatoclis, aut Dionyſij, quos ignobiles fuiſſe legimus. Neq; uerò uates ille doctiſsimus cùm ait,

Nil magis eſt hominis natura infirmius omni
E' numero ſpirant quecunq; animalia terris.

Potius de nobili quàm ignobili agit. Vtcunque omnium ſit infirma natura, non tamen generoſus nihil ab ignobili differt. Quin potius naturæ com

moda ueluti à Deo collata admiratur.

Haud uni dat cuncta Deus, formoſus ut idem
Sit, pariter prudens, ac multa laude diſertus.
Qui ſpecie caruit, Deus hunc uenerabilis ornat
Viribus eloquij : quo fit mirentur ut unum.

Neque uerò ſi ignobiles magiſtratus, præfecturas, regna, inuadere uideas, ſi his deijci nobiliſsimos iu re ideo inceſſenda nobilitas. Non minus enim illud ad nobiles quàm plebeios pertinet.

Si lege natus Trophime tu fores ea Menander
Vt omnia ad uotum tibi quæ uelles fluerent:
Et id Deorum aliquis recepiſſet tibi:
Rectè doleas quidem, fefellit enim fidem,
Ac fecit abſurdè. Sed ijſdem legibus
Commune quoniam tu quoq; quibus nos alij
Cœlum hauſeris, ut audentius tecum loquar,
Ferenda ſunt hæc fortius.

Talia, inquam, dicta ſunt & plebeis & nobilibus, quibus hac in parte neq; nobilitas prodeſſe po teſt, neque natales obſcuri. Ex æquo utriſq; Deorum fata ignota quandoquidem.

Nemo uenturam potuit Deorum Pindarus
Noſſe fortunam : quoniam futuri
Cæca mens nobis : hominiq; multa
Præter optatam tulit ipſe caſus
Triſtia, & rurſus miſeris ſubactam

Extulit

Extulit rebus propere uoluptas:

Redeo ad Chryſippum, qui ſcribit hæc à uate prudentiſsimo perſcripta in nobilitatem,

Quicquid ego uinctum porto, uel alter Achiuũ
Tu rapis. *Quaſi uerò Therſitæ improbiſsimi ſordidiſsimiq; in præſtantiſsimorum regum ſordidiſsima uerba huc transferenda ſint. At non potius quærendus Vlyſſes aliquis, qui nebulonis contundat procacitatem? Rurſus oblatrat: ab eodem poëta nobiliũ facta patefacta ait, dum Vulcanus adulterium Martis & Veneris deprehendit:*

Iupiter atq; alij, quorum immortalia diui
Numina, turpe deis facinus, digniſsima riſu
Crimina, ſpectatum huc cõcedite protinus oẽs.

Sed enim non peculiaria talia crimina nobilibus, quin flagrare ijs uideas ignobiliſsimos etiam: quibus ſi neq; caruere Homerici illi Heroës, minus grauiter ferendum, ſi nobiles in hæc impingant. Nam quid queritur Vulcanus?

Dedignata ſuum ac dudum perteſa maritum
Loripedem Ioue nata Venus, Martem ecce cruentum
Deperit inſignem, formaq; & cruribus altis
Conſpicuũ. Sed enim claudo mihi naſcier olim
Contigit. At nõ eſt uitium hoc à crimine noſtro
Ingens, amborum potius ſed culpa parentũ eſt,

Qui

Qui ſine defectis ſobolem perducere membris
Debuerāt. Verùm huc conuertite lumina cūcti
Si Ioue nata Venus culpatur, & qui culpat etiam Ioue natus. Nec uerò rectè exprobrare potuit Venus claudicare Vulcanum: hoc enim negat uitiū ſuum fuiſſe. Nec ille Veneri nobilitatem exprobauit. Quid igitur ait?

Cernite ut optatis foueant amplexibus ignes
Noſtraq; ad hæc ambo petiere cubilia: uerùm
Hanc poſtquam uidi magno mihi uiſa dolori
Res fuit. Atqui illos ſpero non tempore paruo
Tali concubitu fruituros quamlibet acri
Coniunctos in amore quidem, fortaßis uterq;
Concupiuiſſe diu nolit, ſed dura tenebunt
Vinculaq;, inſidiæq; meæ, tantiſper ad unum,
Munera connubij donec pater ipſe remittat
Inq; uerecunda pro coniuge cuncta regente
Præmia quæ dedimus nobis dotalia reddat.
Quandoquidem ante alias forma preſtantior omnes
Nata ſibi eſt, ſed mente carens & pectore caſto.

Quid hæc pertinet potius ad nobilē Venerē quàm ignobilem Laidem, aut ſcortum diobolare? An enim uincula illa Vulcani minus pertinent ad deprehenſum & hærentem Martem, quàm alium

quemuis plebeium? Vulcanus quidem

–Inſidias imo iam pectore uerſans
Huic admoliri, ac prægrandẽ imponere trunco
Incudem parat, & ſubitò duriſsima format
Vincula, non ulli textumq́; ſolubile cudit,
Quo ſimul impliciti grauiter uinctiq́; iacerent.
Ac poſtquã fabricaſſet opus caſſesq́; Gradiuo
Infenſus, ſubitò petit alta cubilia greſſu
Gratus ubi ſtabat thorus, & iam uincula circũ
Fulcra locat, mirumq́; ſimul concinnat in orbẽ,
Plurima quinetiam tectum diffuſa per altum
Tenuia, ceu lepidas ſuſpendit aranea telas,
Vt quæ non hominum non ipſo lumine diuum
Cernere erat, mirè abſtruſis compoſta dolorũ
Nexibus. Hæc poſtquam per ſumma cubilia
ſparſit
In Lemnon ſimulata uia eſt.

Vincula planè ea pertinent ex æquo ad omnes qui ſe patiuntur amorum illecebris rapi; in hos planè compedes neceſſe eſt illi incidant. Neque planè peccata tegi aut uelari, quin ea pateant, poſſe. Agnoſcis enim quid dicat unus è dijs,

Vt nihil officiunt uirtuti crimina, claudus
Aſſequitur celerem uelut nunc Mulciber acrẽ
Gradiuum obtinuit, quamuis præ cœlitibus dijs
Curſibus ille pedes habiles agit ocyor unus.

Claudus

Claudus enim ipſe dolis uſus, qui ſic quoque multas
Auxit adulterij & fœdo pro crimine pœnas.

Porticus illa ueſtra Stoici nullos'ne deambulantes adulteros uidit? Nam ſi næuum in facie magis inſpici dicitis quo loco magis pateat, ita planè nec è re fuit uitia nobilium magis inceſsi, magis patere. At tamen niſi planè ueſtram illam porticum deijcitis, qui peccata omnia paria alibi iactatis, cur hîc nobilium magis animaduertitis? Plebei quis abuſus ſit filiola, aut regis, negatis intereſſe: & tamen multa deblateratis in nobilium ſuperbiam, arrogantiam, amorem, inceſtos amores, crudelitatem, uindictæ auidos animos, quos beneficij immemores facitis, leuiſsimæ autem contumeliæ acerrimos inſectatores. Quæ ſi in hos ſolùm quadrarent, iurè fortè declamandi in hos unus eſſet locus. Nunc cùm ne uos ipſos quidem Pronea illa ueſtra fatidica anus his liberos perturbationibus reddat, quæ in ijs caſtigatis prius euellite à uobis.

At nulla (ait) ratio reddi poteſt, cur nobiliorem alio alium iudicemus. Immò non leues uidemur initio huius diſputationis attuliſſe: niſi mauis Ariſtotelem illo ipſo libro de nobilitate conſcripto audire. Perſpicuum igitur eſt, inquam,

quid ſentiendum de eo ſit quod agitauimus iamdudum: nempe quid cauſæ ſit, quòd ij nobiliores cæteris iudicantur, quorum opes à longinquo generis primordio repetuntur, aut quorum maiores longo interuallo fuerunt boni, quàm illi qui propius abſunt à nobilitatis ſuæ principio. Porrò is abeſt propius, qui ſua ſponte uirtutem colit, quàm cui auum contigerit huiuſmodi habuiſſe. Quo fit, ut nobilis demum ille ſit, qui fuerit uir bonus. Inuenti ſunt etiam, qui ſpecie quadam reprehenſionis id conuincere ſtudeant, perinde quaſi pertexerent iuſtam ratiocinationem contra nobilitatem. Quemadmodum ſanè aſſerit Euripides, Non antiquitate maiorum æſtimandam eſſe nobilitatem, ſed uirtute: nec alium quenquam nobilem omnino eſſe, niſi uirum bonum. Qua tamen opinione nihil minus uerum eſt: Imò rectè ponunt ea de re quæſtionem, qui laudem uirtutis longa uetuſtate confirmatam huic ſententiæ adhibent. Quid eſſet cauſæ, diximus. Id autem in cauſa erat, quòd nobilitas eſt uirtus continuata gentis alicuius. Virtus bonum eſt, illa bona familia eſt, in qua complures ſuis poſteris uirtutem quaſi per manus tradiderunt. Quod tum demum uſu uenit, cùm ea fluxerit à primordio nobili, bonoq́;. Namque principio uis ea tributa eſt, uti multa eiuſmodi procreet,

di procreet, cuiuſmodi fuerit ipſum. Hoc munus & opus principij, alia multa ſui ſimilia gignere. Cùm igitur in gente aliqua extiterit quiſpiam in hunc modum affectus, adeò benè moratus, ut eius bonitas ad alios eiuſdem familiæ per ætates multas peruenire poßit, eam gentem eſſe optimam neceſſarium. Etenim in ea multi erunt homines egregij, ſi hominum propago fuerit: ſin equorum, equi, & in cæteris animalibus ad eundem modum. Quamobrem conſentaneum ſit, haud eſſe nobiles, qui diuites, aut uirtutis laude præſtantes fuerint, ſed eos, quorum maiores in ultima uetuſtatis memoria, uel diuites aliquando, uel boni uiri extiterint. Hac enim diſputatione uerum indagatur: Quod autem initium eſt, omnium caput, ſi retro agas, reperietur. Neque uerò nobiles continuò ſunt, quorum egregij maiores, ſed ij tantum ex maioribus, qui principes in edenda familia fuerunt. Quòd ſi bonus quiſpiam ſua ſponte non habet eam uim naturæ ut ſui ſimiles procreare multos queat, non poteſt ab eo duci principium gentis alicuius. Igitur his rebus æſtimandum eſt cuiuſque gentis principium, & ij demum nobiles, qui nati in eiuſmodi familia ſunt: idq́; ea lege, ſi author primus ita ſit, non autem tuus pater proximus. Etenim qui eſt pater, non edit in

lucem duntaxat uirum bonum qua eſt pater, ſed qua genitus ipſe eſt in huius generis familia: Atque equidem, ut ait Xenophon, Megarenſis Theognidis carmina feruntur. Hic poeta de uirtute uitijsq; hominum, nec alia re ulla ſermonem inſtituit: nec iniuria dici poteſt commentarius de hominum uita: haud aliter, quàm ſi peritus rei equeſtris, ea de re ſcriptum aliquod edat. Huius poëmatis meo iudicio, certè inſtitutum eſt principium, cùm orditur à bonitate generis. Nam ita ſentiebat, nec hominem, nec aliud quicquam quod procreatur fore bonum, niſi quæ illud procreatura ſunt bona ſint. Quare uiſum eſt ei cæterorum animantium exemplis uti, quæ non temerè ſed accuratius aluntur, quæq; curantur & comuntur quadam arte, ut nobiliſsima euadant. Id quod his uerſibus facit perſpicuum.

Fortis equus, firmusq; aries, non uilis aſellus,
Egregio qui ſit ſanguine, Cyrne uolunt.
Et ſatagunt oẽs ſibi habere. At fœdera iungit
Vilia, ſi dederit, uir generoſus, opes.
Fœmina nulla thoros, quãuis generoſa, recuſat
Diuitis, hunc forti præferet illa uiro.
Gazæ amor eſt ſummus, uilẽ ſibi nobilis aptat,
Vilis & egregiam turbat & arca genus.

His uerſibus declaratur hominum inſcitia, quod

attinet ad procreationem ſobolis: atque ob eam rem euenire, ut familiæ cuiuſque bonitas ſenſim minuatur, quòd degeneres tam ſæpe nobilibus copulantur. Non pauci tamen his uerſibus accuſari hominum cupiditatem & ſordes à poëta exiſtimabunt, eo nomine, quòd eorum nemo recuſet, modò ſe poſſit locupletare, tam degener & ignobilis, quàm uicioſus & turpis euadere. Cæterùm mea quidem ſententia, hominum inſcitiam in uita degenda potius accuſat, qui nobilitatem tam præclarum Theſaurum opum amore ſenſim delabi patiantur. Sed quando Chryſippus ex amatore ſuo Euripide nos oppugnat, age uerò proferamus quæ & ille nobilitatis præco pro nobilitate cecinit. Sic autem ille,

Quamuis familiæ haud ſuppetant nobis opes,
Generoſus animus, priſca nobilitas manent
(Proh ſancta diuûm numina) patris nobilis
Quos addit animos, quod decus fiducia?
Quamuis egeſtas nobilem oppugnet uirum,
Cunctis uerendus tamen erit: nec non patris
Secum ipſe reputans facta, creſcet moribus.
Quid noſtri egentem caſus huc te detulit?
Sperare de quo multa nobilitas iubet.
Quæ cætera aufert inopia, generis decus
Auferre neſcit.

 Id uerò

Id uerò multum rettulit, proſapia
Sit'ne imperator nobili, fama bona:
Generoſa patrum filijs uirtus ineſt,
Vnaq; creuit, melior opulentis thoris.
Illuſtre & ingens ſpecimen in mortalibus,
Stirps clara generis nomen augeſcit, cui
Decus exprobari familiæ iurè haud poteſt.

Hæc quidem non ſunt hominis oppugnantis & deijcientis nobilitatem, potius uerò laudantis & efferentis. Quid illa eiuſdem?

Non præmium ullum liberis præſtantius,
Ac noſſe patrem nobilem, fortem, probum:
Sociamq; lecti nobilem. Si quis mala
Libidine amens iungit obſcuras faces?
Non laudo. Tanti num uoluptas, liberis
Probrum ut relinquas generis, & turpẽ notã?
Generoſus animus uincit aduerſa & domat,
Ignauus illis cedit. En nos ultimo
Merſi periclo, ſenſimus amicum fidem.
Vſque adeò puerum, ſat ſcio, inceßit pudor,
Celebrare cœtus qui bonorum aſſueuerit,
Sanctosq; mores didicit. Hunc ergo malum?
Isto'ne natum genere uicioſum putas?
Hoc mihi probabit nemo, nec perſuaſerit.
Hos magna generis claritudo, ſpem facit,
Illo ſuperba ſceptra fixuros ſolo.

Coniunx

Coniunx uetuſta gente, quamuis fœda ſit,
Appetitur: hanc ſpes liberûm gratam facit,
Opibusq; potior dignitas multis placet.
Si, ut prædicas te nobilem, ita ſe res habet,
Nomen parentum & patriæ narra: ex bonis
Quicquid creatum, pollui dictis nequit.

Sed mittamus Chryſippum non uno loco contraria ſcribentem: nam & in libro primo de bonis, & libro de Arte dicendi, opes, nobilitatem, pulchritudinem, ſanitatem, bonis ſiquis adſcribat, non ſe repugnare ait. Libro quoque de ijs quæ per ſe eligantur, ne ab inſania quidem liberat eos qui hæc nihili faciant. Ac re uera nihil illi, nihil Stoicis nobilitate opus, qui id genus philoſophandi ſequuti ſunt, quo ſibi uirgula uelut diuina omnia ſuppetere iactitant: ſe diuites, nobiles, formoſos, reges eſſe. Diuites autem ſint, ſed qui ab alijs cibum emendicent: ſint reges, ſed quibus nemo pareat, ipſi omnibus ſint obnoxij: ſoli omnia poßideant, Sed qui uix inquilini trimeſtrem mercedem pro domo locata perſoluere poßint. Philo autem nobilitati non tam iniquus fuit quàm putas: neque uerò probauit Lycophronis ſententiam, tametſi retulerit. Sic enim ille: Ariſtodemus.

Planè dubito, quod attinet ad nobilitatem, qui tandem illi ſint, quos appellare nobiles æquum eſſe

 uideatur.

uideatur. Nec iniuria, inquam, ſuper ea re quæſtionem ſcitè ponis. Etenim tam imperiti homines, quàm ſapientes, aut ea de re non idem ſentiunt, aut non explicant ſatis dilucidè: uerbi cauſa, Quæ demum uis huius ſit, utrum nobilitas quiddam honoratum & præſtabile ſit: an potius quod Lycophron ſophiſta prodidit memoriæ de ea, prorſus nouo exemplo, uerum iudicabimus? Nam is contendens hanc cum alijs bonis ignotam eſſe in uulgus ait eius pulchritudinem, uerboque ſolùm, non re, dignitatem eius niti. Quippe quam opinio uana faciat optabilem, re autem uera nihil inter ignobiles & nobiles intereſſe.

Sed hæc non mirum ſcripta ab ignobili Sophiſta. Quem igitur huic opponemus? Poſidonium opinor, grauem imprimis Philoſophum hæc cum Tuberone diſputantem.

Ambigi ſolet, non modò quantum in nobilitate ſit boni, ſed etiam qui demum id nominis merentur. Alij nobiles illos cenſent, quorum parentes bonitate præſtiterint: quod facit Socrates. Qui, quoniam Ariſtides ſumma uirtute fuit, generoſam eius putat filiam eſſe. Simonidem ferũt, ecqui nobiles forent aliquando interrogatum, Eos reſpondiſſe, quorum maiores inde uſque à multo tempore opulenti fuerunt. Tamen ſunt qui dictum

hoc

hoc uituperent, at minus rectè. Theogius autem Poëta hos edidit uerſus,

Generoſitatem uulgus apprimè probat:

Sed coniugem omnes ducere opulentã expetũt.

An non, quæſo, eſt optabilius te diuitem eſſe, quàm proauum tuum, aut maiorum tuorum quẽpiam fuiſſe diuitem aliquando, cæterùm nunc eſſe pauperem? Quid ni? inquit: ac cenſeo affinitatem potius cum pecunioſis quàm nobilibus eſſe contrahendam. Nobiles illi antiqui ſunt, at præſtabiliores multo qui nunc uiuunt. Quare eadem opera exiſtimes, non magis eos nobiles haud eſſe quorum maiores opibus maximis multo ante floruerunt, quàm qui longo interuallo repetunt ſui generis primordium à uiris præſtantibus uirtute. Virtus enim recẽtis memoriæ longe melior, quàm illa priſca & obſoleta: propiusq́; attingit quemque coniunctio patris, quàm proaui: nec non ſatius eſt uirum te bonum eſſe, quàm proauum aut maiorum tuorum quempiam. Eſt ita ut dicis, inquit. Cùm ergo, inquam, neque in hoc neque illo ſit nobilitas ponenda, uti apparet, an non alio modo inueſtiganda eſt? Quo tandem? Age, inquit, diſpiciamus. Particula ἐυ, quæ prima eſt huius uocabuli ἐυγένεια, laudabile quid & præſtans, ſuoq́; in genere perfectũ, declarat: ut ἐυπρόσωπον,

honeſta

honeſta facie, εὐόφθαλμον, perſpicaci oculo. nam boni pulchríue quidpiam his uerbis denotatur. Maximè uerò, inquit. Igitur εὐπρόσωπον eſt, quod faciei præditum eſt uirtute, εὐόφθαλμον, quod oculi, Eſt ita, inquit. Iam uerò aliáne eſt egregia laude familia, quædam turpis, nec laudabilis? Maximè uerò, inquit. Præſtans & egregium quidque dicimus pro natura ſuæ uirtutis, ac proinde idem ſentiendum de bonitate generis. Eſt ita, inquit. Perſpicuum ergo eſt, inquam, Nobilitatem eſſe uirtutem generis. Proinde quid Lycophron conatur oſtendere ſi repetamus aut Iouem, aut Herculem, aut eius liberos & poſteros, aut Theſeum, aut Bacchum, aut Apollinem, Perſeum, Iaſonem, Cyrum. Et ex Heroibus maiorem numerum, quorum ſe nobilitate deinceps multi iactauere, horum originem fœdam fuiſſe et ſpuriam, etiam ſi excutiamus altius de Rhea, quæ prodiderint Aegyptij ueteres. Hæc inquam neq; notæ eſſe poſſunt nobilitatis neque à Poëtis confiċta in certum teſtimonium ueritatis promenda. Illi quidem Dijs etiam ea tribuêre, quæ pudet in moderatos homines transferre. Neque ſi qui parum certis natalibus prodiere, nobilitatis nomen propagauere, ideo origo fœda nobilitatis. Hi enim antea clari & in uulgus noti fuere nobilium ſati

ſanguine.

ſanguine. Ex quo apparet, ſi nobilitatis ſemen effuſum in amores parum pudicos, inde tamen ortos poſteritati commendare potuerit: multo magis æquum eſſe legitimis ortos nobilibusq́; parentibus claros laudabilesq́; cenſeri. Lapſa eſt libido nobilis in plebeiam, aut ſui ſimilem. Prodijt inde uir clarus? Quanto clarior qui prodijt è puro thalamo? Neque unquam nobilium uitia nobilitatem infamauerint, non minus quidem quàm auarorum ſordes opum ſplendorem. Quod ſi ex ſordidis hiſce complexibus nati clari euaſere, ſi uirtutem amplexi nominis immortalitatem undique propagauere: quid uetat quin uirtus eorum nobilitati principium incrementumq́; tribuere potuerit? Nam ille quidem qui rogatus per contumeliam quis fuiſſet Pelei pater, rogauit regem Ptolemæum prius reſponderet quis eſſet Lagi pater: uel contumeliam contumelia repulit, uel ſordidorum hominum morem imitatus eſt, quorum ſemper proprium fuit obtrectare nobilitati. Volo enim ita nobilitas ius ſuum retineat, ne ſibi tamen permiſſum putet conculcare & in ordinem reliquos omnes ordines redigere. Canes Indicos dono Alexandro datos, refert Ariſtobulus, dum obijcerentur tauri ferocientes, muli indomiti, immotos iacuiſſe: at mox exhibito leone, excitatos

tatos in pugnam ruiſſe. Ita ſi plebei interdum obtrectant nobilitati, ſi ſophiſtæ in eam deblaterant, nolo irruant, clament, uociferentur: potius ſilentio obruant eorum loquacitatem. Imitentur Cæſaris illius factum: cui cùm narraretur, eſſe qui ei detraherent. Satis eſſe reſpondit, ſi id poſſit, ne illi facere aut moliri in eum quidpiam poſſint. Neque enim tantum uolo eſſe otij nobilibus, proceribus, principibus, ut aures aperiant tricis hiſce occupati. Potius cogitationes traducant ad id quod eos excitat nobilitas: ut aliorum ſaluti proſpicientes, de ſua parum ſint ſolliciti. Repetantq́; uetus id Alexandri, Cùm bene feceris malè audire regium eſſe:

Ariſtodemi uerba. *Mænander (inquis) Heracleotes, Agricolas ipſos unos eſſe reliquias ex ſtirpe Saturni prædicat: Epigenes Rhodius multis rationibus comprobat, antiquiorẽ multo fuiſſe rem ruſticam quàm urbanam: Diophanes nobilitatis initium ex agricultura trahit, in qua qui excellere uidebantur Paſtores eſſe maluerunt, quaſi & ipſi imperium exercerent in animalia.*

Atqui non id nunc agitur, antiquior'ne ſit ruſtica res urbana: neque, ſi quis collaudans ruſticam uitam, Saturni regis ex ſtirpe agricolas eſſe dixit. Hoc quaſi certiſſimum teſtimonium

afferri

afferri debuit: ſumus quidem omnes mortales, ſatu deorum procreati: nec tamen prohibent mores, prohibent inſtituta gentium, prohibet ipſe ſenſus communis, quin pulchrum à deformi, inopem à diuite, claudum ab integro diſcernamus: nec ſi inter agricolas alterius operæ præſtantiores, ideo ab ijs neceſſe fuit nobilitatem initium ſumere: neque enim minus deſinunt eſſe agricolæ, non minus quàm in copioſa familia ſeruorum ſunt uaria genera: & tamen ſerui atrienſes, ratiocinatores, qui ſunt à Cyathis, qui ab epiſtolis ſerui, atque alij mediaſtini.

Ecce autem (ais) non ſolùm nobilitatis nomen irrepſiſſe in certos homines, at in certas etiam in uniuerſum prouincias, ueluti cùm Euganei ſeſe omnes nobilitate commendant. Moriſeni Sitonijq;, qui planè rectius Orphei nomine gloriantur, quàm qui incolunt Dioſcuriade Oppidum, & Heniochori, qui ſe iactitant ab Amphyto Telquioq; Caſtoris ac Pollucis aurigis nobilitatos. Neque uerò indecens fuerit uniuerſam prouinciam nobilitatem oſtentare, non minus quàm probitatem, & integritatem, neque qui ſe aurigis Caſtoris & Pollucis ortos contendunt nobilitatem oſtentant, ſed originem potius: neque tam uiles immò uerò clari aurigæ eo fuere tempore, Ariſtodemus

pore,

pore, quo ex curribus tantum pugnabatur, militia unius tantum equi ignota erat: cuius rei exempla innumera apud Homerum extant.

Ariſtodemus. *Quorſum autem ad Pindarum me reuocas? qui hominum genus idem eſſe quod deorum, ex una parente utroſque ſpirare ſcribit. Quin potius innumeros eius locos intuere, qui uictores laudet è maiorum nobilitate? & illum ipſum Alcimidem à Praxidamanto auo, qui Soclidæ memoriam renouarit, quem Aegeſimachi liberorum excellentiſſimum fuiſſe ait. Non autem in mentem illi uenit obtrectare nobilitati: potius uniuerſos mortales hortari & excitare ad induſtriæ fructus uirtutisq; decerpendos, qui ſatu deorum ortos ſeſe meminiſſe poſſint. Non enim nugas Heſiodi ſecutus eſt, qui è Terra Cœlum, & Cœlo Saturnum, ex eo Iouem genitum cecinit. Quam prudenter mox Pindarus non omnes nos ex æquo uitam tranſigere Sogenem laudans teſtatur.*

Ariſtodemus. *Quouſque uerò tandem in Iphycratis uerbo commendando, quod & rectè à M. Tullio uſurpatum eſt, nimius eris? Iphycrates quidem falsè in Armodij è familia ſeſe ortum iactantem, eiq; ignobilitatem exprobrantem hoc detorſit: Meum genus à me initium ſumit; tuum autem in te finit.*

Hoc

Hoc ille cùm dixit, non nobilitatem generis eleuauit: ſibi autem exprobrantem ignobilitatem iure refutauit. Ita enim æquum fuerit, nobiles nobilitatem ſuam tueri, ne illa freti nimium inſoleſcant, alios de gradu deijciant: meminerint quoque ſeſe communi ſorte natos, & qui audire poßint Euripideum illud Polydori ad Hecubam matrem:

O parens quæ regia
Genita domo ſeruis, ut infelix agis,
Quantum prius nunquam, Deus quis te bona
Ex ante fortuna malis conficit uarians?

Nec uerò Polynicis apud eundem inſulſa illa, Ariſtodemus.

Non te generis euexit ad ſummum decus?
Malum carere eſt, nam genus non me aluit.

Talia non opugnantis ſunt nobilitatem, imò per Iouem excitantis ad maiorem decus tuendum, conſeruandum, augendum. Graue enim, per inquam graue Vlyßis uidetur illud cùm rectè confertur in nobilem:

Tu ſplendidum natalium obſcurans decus
Lanam trahis, patre natus Argiuûm optimo?

Non enim illi ad choreas nati, non ad oblectationes, luſus, res uenereas, rapinas, iniurias alijs inferendas editi: potius ad uirtutem, laborem, tuendos in officio ciues, populares iuuandos:

meritò ut qui plus quàm deceat ſibi ipſis ſolùm nati uideantur, iurè quæ à Satyro audijt Pallas, cùm tibia oblectaretur, audire poßint,

Haud te decet forma iſta, mitte tibias
Sume arma, buccas ut decet componito.

Sed moniti nobilitatis paternæ, hanc intueri, hac ſe oblectare, huic augendæ incumbere debent, ſeſeq́; altera illa animi nobilitate inſignire, ad illudq́; ſubinde reſpicere Poëtæ peritiſsimi,

Non decet ut Hector pronus incumbere lectis
Ille uelit clarus, fixusq́; inſidere plumis.

Illudq́; Priami de Mercurio elogium ut in eos competat curent diligenter,

Corporis admiranda tua eſt ſpecies, ſapis atq;
Mente ſimul: ſatus es maiorũ ſtẽmate claro.

Iurè quoque Vlyßis illud ad Penelopen proferre poßint uoluptate peſtifera ſuperata,

Sic itidem Circæ retinebar in ædibus altis
Coniugij tædas cuperet dum, meq́; maritum.
Aſt animum potuit nequaquam flectere noſtrum.

Quàm enim præclarum, non ab aſſentatoribus, at ex animo à probis laudatisq́; uiris audire quod audijt Hector à Polydamante?

Namq; alij Deus ut curæ ſint Martia facta,
Aſt alij dedit ut ſapiat, ſit prouidus, atque

Cùm

Cùm ſibi,tumq; alijs,ac oppida ſeruet ab hoſte:
Atq; hæc ipſe tenes in primis optime ductor.
Et illud eiuſdem,
Ceu mitis pater hic populo imperitare ſolebat. Ariſtodemus.

At apud Euripidem, ais, Electra an non iure ridet nobilitatem? dum ex Atræo illuſtrem (ſi modò illuſtrem) Agamemnonem ait natum? Dumq; Ioue nati Tantali pœnam refert? Sed enim non unius aut alterius inſolentiam nobilitati nocere æquum fuerit: nec illa ſe ait exprobrare infortunia. Cumq; refert, nullum eſſe malum, aut morbum, cuius non ferat onus hominis natura: ad communem hominum ſortem potius reſpexit. Nec uerò peßimè Archilochus.

–Talis hominibus enim
Animus ineſt, ô Glauce Leptina ſate,
Mortalibus, qualem in dies Deus excitat

Ranuncula Aeſopica matre intumeſcente, & rogante, maior'ne eſſet qui ſe abſente uoraſſet partus ſuos: Non ſi media dirumparis, mater, æqualis illi eris, reſpondit. Ita nec ignobiles dicant quod uolent, detrahant nobilitati, obloquantur. Nunquam ſuperiores erunt nobilibus, non æquales, niſi uirtutis ſpecimen ediderint. Vnde id tandem? An inæquali ſorte hominum? an Genio aliquo? an Iouis magni conſilio, ut ait Heſio-

dus, accidit ut alÿ obſcuri, alÿ inclyti ſint? an (ut ad fabulas Aeſopicas redeamus) cùm feſto diei profectus inſultaret, & quæ ſummis laboribus quæreret, illum per ſocordiam atque ingluuiem conſumere quæreretur, ferret hanc conditionem: mutarent ſortem, ex profeſto feſtus fieret. Reſpondit, à Ioue ſortem ſacrorum ſibi commiſſam, nefas eſſe relinqui: intereſſe Iouis procul arceri à myſterÿs prophanum uulgus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

*

DESVNT RELIQVA.

